

Wstęp do teorii mediów

Wykład VIII

Krzysztof Gajewski
Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej
Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 27 kwietnia 2021

Psychodynamika oralności II

Zachowawczość i tradycjonalizm

Blisko ludzkiego świata

Zabarwienie agonistyczne

Empatia i zaangażowanie zamiast dystansu obiektywizującego

Homeostaza

Sytuacja zamiast abstrakcji

Psychodynamika oralności II

Zachowawczość i tradycjonalizm

Zachowawczość i tradycjonalizm

- Społeczności oralne muszą stale powtarzać zmagazynowaną w formułach wiedzę, aby nie zanikła
- Stąd niechęć do eksperymentu i zmiany przyzwyczajeń
- Postaci mądrych starców tracą na znaczeniu w społeczeństwie piśmiennym.
- Pismo przejmuje funkcję zachowawczą, a umysł uwolniony od wysiłku powtarzania zapamiętanego, może oddawać się poszukiwaniu nowej wiedzy
- Innowacje w kulturze oralnej są niewidoczne lub nieekspozowane

Blisko ludzkiego świata

- Mowa ustna nie dysponuje analitycznymi kategoriami do porządkowania wiedzy, więc spisy i katalogi muszą być włączone w kontekst ludzkich działań. Np. spis okrętów w II ks. Iliady przedstawia imiona i miejsca w powiązaniu z czynami
- Podobnie podręczniki pojawiają się dopiero w kulturze piśmiennej, a nawet drukowanej. W kulturze oralnej dydaktyka połączona jest z fabułą

Zabarwienie agonistyczne

Zabarwienie agonistyczne

- przysłowia, zagadki, przechwałki, przewiska (flyting) służą aby wciągnąć do rozmowy
- entuzjastyczne opisy gwałtu fizycznego (VIII-X ks. Illiady), zanikają w kulturze piśmiennej na rzecz kryzysów wewnętrznych
- retoryczna pochwała, panegiryk również nie sprawdzają się w stylu piśmiennym (Erazm, Pochwała głupoty)

Empatia i zaangażowanie zamiast dystansu
obiektywizującego

Empatia i zaangażowanie zamiast dystansu obiektywizującego

- "Pismo oddziela poznającego od poznawanego i przygotowuje dzięki temu warunki do "obiektywizacji" w sensie osobistego nieangażowania się czy dystansowania"
- W opowieści oralnej opowiadający utożsamia się z bohaterem opowieści

Homeostaza

- W odróżnieniu od społeczności piśmiennych społeczności oralne są homeostatyczne.

"Społeczność oralna żyje w swoistej terażniejszości, zachowując równowagę albo homeostazę przez pozbywanie się wspomnień, które przestały mieć znaczenie dla terażniejszości"

- Niepotrzebny jest słownik notujący odmienności znaczeniowe słowa. Znaczenie słowa jest uwarunkowane "bezpośrednią ratyfikacją semantyczną" (Goody, Watt)

- Nigeria: genealogie ludu Tiv obecnie podawane w sądzie różnią się od tych sprzed 40 lat, ale Tivowie twierdzą, że zapis jest błędny
- lud Gondża: założyciel rodu miał siedmiu synów, ale po zmianach terytorialnych w późniejszych mitach miał już tylko pięciu
- Tradycja oralna odzwierciedla aktualne wartości kultury, a nie przeszłość

Sytuacja zamiast abstrakcji

- Ajgistos jest amymon (nienaganny, bez skazy, a dokładniej "piękny jak wojownik gotowy do walki")

Aleksander Łuria (1902-1977)

1. abstrakcja: talerz, sito, wiadro, zegarek, księżyc a nie koło; lustro, drzwi, dom, tacka a nie kwadrat
2. kategorie: młotek, piła, kloc, topór - co nie pasuje?
3. sylogizm: Metale szlachetne nie rdzewieją. Złoto jest metalem szlachetnym. Czy złoto rdzewieje?
4. definicja: Spróbuj mi wyjaśnić, co to jest drzewo.
5. autoanaliza: Jakiego rodzaju osobą jesteś? (Skąd mam wiedzieć? Zapytaj innych)

"Agonistyczny charakter wypowiedzi oralnej przejawiający się w przywoływanych w "Oralności i piśmienności" zagadkach, wyzwiskach i przechwałkach znajduje swoje odbicie w internetowych wojnach na obelgi (flame wars)" (Rogosińska 2007: 192)

1. Walter Jackson Ong, Oralność i piśmienność. Słowo poddane technologii, przeł. Józef Japola, Warszawa 2011.
2. Walter Jackson Ong, Osoba - świadomość - komunikacja. Antologia, przeł. Józef Japola, Warszawa 2009.
3. A. Rogozińska, Oralność, piśmienność, eletralność (dyskusje wokół koncepcji Waltera Onga), w: Almanach Antropologiczny 2, Temat: Oralność/piśmienność, red. G. Godlewski et alii, Warszawa 2007.